

УДК 94(477) «1917/1918»

DOI: <https://doi.org/10.35774/gsip2025.02.071>**Ігор ДАЦКІВ**

доктор історичних наук, професор,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8359-3937>

РОЛЬ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ УНР У БОРОТЬБІ ЗА МІЖНАРОДНЕ ВИЗНАННЯ ДЕРЖАВНОСТІ

Анотація. У статті розглядається значення дипломатичних представництв Української Народної Республіки (УНР) у процесі здобуття та утвердження міжнародного визнання її державності в умовах складної політичної кон'юнктури початку XX століття. Автор аналізує основні напрями діяльності українських дипломатів, їхні зусилля щодо налагодження контактів із провідними європейськими державами, а також виклики, з якими вони стикалися через нестабільність внутрішньополітичної ситуації та зовнішні геополітичні обставини.

Увага приділяється деталям організації дипломатичної служби УНР, зокрема формуванню її структури, статусу представництв та основним завданням, які ставили перед собою українські посли та консули. Окремо аналізуються взаємини УНР із країнами Четверного союзу та спроби розширення мережі дипломатичних установ, а також зусилля щодо встановлення контактів із державами Антанти. В статті також висвітлюються особливості правового регулювання українського громадянства та дипломатичного статусу в контексті міжнародного права того періоду.

Автор підкреслює, що, незважаючи на обмежені ресурси та складні політичні умови, дипломатичні представництва УНР відіграли ключову роль у формуванні позитивного іміджу новоствореної української держави на міжнародній арені. Вони були не лише каналом офіційної комунікації, а й майданчиком для переговорів, захисту інтересів українців за кордоном та пошуку підтримки серед світової спільноти. Стаття допомагає зробити висновок про важливість подальшого вивчення історії української дипломатії в контексті державотворчих процесів та міжнародних відносин початку XX століття.

Ключові слова: міжнародні відносини, зовнішня політика, дипломатія, делегація, конференція, міністерство закордонних справ.

Ihor DATSKIV

Doctor of History, Professor

West Ukrainian National University

Ternopil, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8359-3937>

THE ROLE OF THE DIPLOMATIC MISSIONS OF THE UKRAINIAN PEOPLE'S REPUBLIC IN THE STRUGGLE FOR INTERNATIONAL RECOGNITION OF STATEHOOD

Abstract. This article examines the role of the diplomatic missions of the Ukrainian People's Republic (UPR) in the process of gaining and consolidating international recognition of its statehood amid the complex political circumstances of the early 20th century. The author analyzes the main directions of activity of Ukrainian diplomats, their efforts to establish contacts with leading European countries, as well as the challenges they faced due to the instability of the domestic political situation and external geopolitical conditions.

Attention is given to the organization of the UPR's diplomatic service, specifically the formation of its structure, the status of its missions, and the key tasks set by Ukrainian ambassadors and consuls. The article separately explores the UPR's relations with the Central Powers and efforts to expand its network of diplomatic institutions, as well as initiatives to establish contacts with the Entente countries. It also highlights the specifics of legal regulation concerning Ukrainian citizenship and diplomatic status within the context of international law at that time.

The author emphasizes that despite limited resources and challenging political conditions, the diplomatic missions of the UPR played a key role in shaping a positive image of the newly established Ukrainian state on the international stage. They served not only as channels of official communication but also as platforms for negotiations, protecting the interests of Ukrainians abroad, and seeking support from the global community. The article concludes by highlighting the importance of further research into the history of Ukrainian diplomacy within the context of state-building processes and international relations of the early 20th century.

Keywords: international relations, foreign affairs, diplomacy, delegation, conference, ministry of foreign affairs.

Постановка проблеми. Після проголошення незалежності Української Народної Республіки (УНР) у 1917 році перед новоутвореною державою постало критично важливе завдання – здобуття міжнародного визнання. В умовах геополітичної нестабільності, зміни кордонів та впливу зовнішніх сил, дипломатія ставала одним із ключових інструментів зовнішньополітичної

боротьби. Проте досі в історичній науці недостатньо системно досліджено роль та ефективність дипломатичних представництв і місій УНР у цьому процесі.

Проблемним залишається питання, якою мірою діяльність українських посольств і місій впливала на формування міжнародного іміджу УНР, які конкретні результати були досягнуті та які чинники обмежували успіх дипломатичної діяльності. Відсутність постійної державності, внутрішньополітична нестабільність, конкуренція з іншими українськими урядами, а також протидія з боку більшовицької росії створювали серйозні перешкоди для реалізації зовнішньополітичних завдань. Усе це зумовлює потребу в глибшому аналізі ролі дипломатичних представництв УНР у контексті загальної боротьби за міжнародне визнання української державності.

Метою статті є всебічне дослідження ролі дипломатичних представництв Української Народної Республіки у процесі боротьби за міжнародне визнання української державності в 1917–1921 роках, а також визначення основних здобутків, труднощів і причин обмеженого успіху української дипломатії в умовах геополітичної нестабільності після Першої світової війни.

Ключові завдання даної праці є – проаналізувати політико-правові та міжнародні умови, в яких формувалася дипломатична служба УНР; визначити головні досягнення дипломатичних місій УНР у справі міжнародного визнання незалежності України; розглянути основні проблеми та зовнішні й внутрішні чинники, що перешкоджали ефективній реалізації дипломатичних ініціатив.

Аналіз останніх досліджень. Українська дипломатія пройшла непростий етап становлення, пов'язаний із вирішенням різнопланових і складних завдань зовнішньополітичного характеру. Досвід діяльності дипломатичних місій та представництв УНР за кордоном і сьогодні зберігає своє значення: він допомагає осмислити сучасні підходи до формування зовнішньої політики України, її взаємин із сусідніми державами та глобальними партнерами. Таким чином, аналіз цієї теми має не лише історичну цінність, але й актуальність для розуміння ролі України у сучасному європейському політичному контексті.

Тривалий період відсутності власної державності, а також сімдесятирічне панування радянського тоталітарного режиму та його ідеології спричинили глибоку маргіналізацію теми історії української дипломатії. Зокрема, питання формування та функціонування дипломатичних інституцій у період національно-визвольних змагань залишалися поза увагою науковців. У радянській історіографії події Української революції та боротьби українського народу за державну незалежність здебільшого замовчувалися або подавалися у викривленому, ідеологічно заангажованому вигляді.

У 1990-х роках дослідники почали активно звертати увагу на національно-визвольні події в Україні, що відбувалися у 1917–1921 роках. Однією з ключових тем цього періоду стало формування та функціонування дипломатичних установ. Значний внесок у висвітлення зовнішньополітичної діяльності Української Народної Республіки зробив Олександр Шульгин [Шульгин, 1918, С. 110]. Із 23 червня 1917 року до 17 січня 1918 року він обіймав посаду генерального

секретаря міжнаціональних справ УНР, очолював зовнішньополітичне відомство та мав значний вплив на визначення міжнародного курсу, якого дотримувалась Українська Центральна Рада. У своїй праці «Початки діяльності Міністерства закордонних справ України» О. Шульгін зазначав, що вже влітку 1917 р. зростає міжнародний інтерес до України, зокрема з боку держав Антанти [Шульгін, 1957, с. 30]. Його роботи відзначаються ґрунтовним підходом до аналізу подій, що надає їм вагомої цінності для дослідження процесу становлення української зовнішньополітичної служби за кордоном.

Питання зовнішньополітичної діяльності України в період національно-визвольної боротьби детально досліджував В. Трембіцький у своїй праці «Українська консульська служба 1918–1924 рр.» [Трембіцький, 1990]. У цьому дослідженні автор не лише узагальнив інформацію про функціонування дипломатичних установ за межами України, а й класифікував їх залежно від рівня міжнародного визнання Української держави та статусу акредитації у дипломатичному корпусі відповідних держав. І. Дацків у своїй статті [Дацків, 2025, С. 24–32] розглядає питання формування, функціонування й основні завдання української дипломатичної та консульської служби в період національно-визвольних змагань 1917–1921 років. У центрі уваги автора – розвиток правового підґрунтя для організації мережі дипломатичних установ, а також залежність ефективності їхньої діяльності від міжнародного визнання та правового статусу України на міжнародній арені. Ватро відзначити статтю київської історикині І. Матяш [Матяш, 2021, С. 65–79], в якій йдеться про формування інструментарію публічної й культурної дипломатії зазначеного періоду.

Особливе місце в науковій літературі, яка висвітлює закордонну діяльність українських урядів, а також становлення консульської служби в добу національно-визвольних змагань, посідає колективна праця «Консульська служба України: становлення та розвиток» [Консульська служба, 2018]. У книзі подано дослідження процесу становлення та розвитку консульської служби в Україні.

Формування зовнішньополітичного апарату Української Народної Республіки, а також дипломатичних представництв та місій висвітлюють у своїх дослідженнях Д. Веденєєв і Д. Будков [Веденєєв & Будков, 2006], І. Дацків [Дацків, 2013], О. Кудлай [Кудлай, 2008], В. Соловйова [Соловйова, 2006] та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здобувши статус суб'єкта міжнародного права, Україна зіткнулася з непростим завданням – визначення державних кордонів і встановлення дипломатичних відносин із сусідніми державами, зокрема з росією, Білоруссю та Румунією. У той час, як переговори з росією були ускладнені збройним конфліктом та окупацією українських територій більшовицькими силами, відносини з Білоруссю розвивалися в зовсім іншому руслі – лише мирному. Водночас на характер цих взаємин значно впливали держави Четверного союзу, а також присутність польських і більшовицьких сил на землях Білоруської Народної Республіки, проголошеної 9 березня 1918 року [Центральний, арк. 18].

Доречно зазначити, що наприкінці 1917 року уряд Української Народної Республіки розпочав процес встановлення офіційних міждержавних відносин із Грузією та Вірменією. Вже 17 грудня 1917 року Грузинська Національна рада надала І. Лордкіланідзе повноваження військового комісара при Українській Центральній Раді. Його заступником було призначено Д. Вачейшвілі, який у січні 1918 року перебрав на себе обов'язки комісара. Посаду секретаря комісаріату обійняв Радіні. 7 січня 1918 року в Києві було офіційно засновано грузинський військовий комісаріат.

13 січня того ж року уряд УНР розробив проєкт двосторонньої угоди з грузинським комісаріатом, у якій регламентувалися умови формування на території УНР військових частин із громадян грузинського походження та порядок їх репатріації до Грузії [ЦДАВО України, Ф. 2592, Оп. 1, Спр. 28, арк. 6–13]. У цей самий день подібну угоду було укладено з Вірменським військовим комісаріатом України, Молдови і Криму, очолюваним А. Тонієвим-Тоніянцем, який діяв на підставі мандата Центральної Вірменської Національної ради. У січні 1918 р. в Києві були сформовані окремі грузинські та вірменські збройні загони, які, згідно з укладеними домовленостями, передбачалося відправити на їхню історичну батьківщину – до Грузії та Вірменії [Українська Центральна Рада, 1996, Т. 2, С. 344].

Разом із забезпеченням правового статусу грузинських військовослужбовців обидва комісари також виконували функції, притаманні дипломатичним та консульським представникам. Проте реалізація положень укладених домовленостей стала можливою лише після звільнення Києва від більшовицької влади. 13 березня 1918 року Рада Народних Міністрів УНР провела обговорення умов угод, укладених у січні з вірменським та грузинським військовими комісаріатами, за підсумками якого було прийнято рішення про розформування сформованих на території республіки військових підрозділів [Українська Центральна Рада, 1996, Т. 2, С. 199].

Коригування українською стороною попередніх домовленостей було зумовлене міжнародними зобов'язаннями перед країнами Четверного союзу, насамперед Османською імперією, яка висувала територіальні претензії до новоствореної Закавказької Демократичної Федеративної Республіки, проголошеної 10 лютого 1918 р. в Тифлісі представниками Грузії та Вірменії. Водночас у відповідь на загрозу османського вторгнення політичні та урядові кола Закавказзя дедалі активніше шукали підтримки з боку УНР, розглядаючи Україну як потенційного стратегічного партнера і базову ланку можливої федеративної моделі для постімперського простору колишньої російської імперії [Українська Центральна Рада, 1996, Т. 2, С. 199–200].

Схожі політичні тенденції спостерігалися в країнах Балтії. Ще під час з'їзду народів, що проходив у Києві з 8 по 15 березня 1917 р., вперше на загальноімперському рівні було проголошено право латвійського народу на створення власної державності. У резолюціях з'їзду, зокрема в документах «Про Латвію» та «Щодо литовського питання», містилось визнання права латвійського та литовського народів – етнічних спільнот, що населяли території колишньої Російської імперії, –

на формування суверенних національних держав [Українська Центральна Рада, 1996, Т. 1, С. 311–312]. Проте подальший розвиток українсько-балтійських взаємин був тимчасово призупинений у зв'язку з окупацією значної частини прибалтійських земель німецькими військами в період із осені 1917 р. до весни 1918 р. Лише 12 березня 1918 р. Литовська Національна рада, що перебувала в Києві, звернулася до уряду УНР із проханням надати офіційний статус литовському представництву в Україні. З аналогічною ініціативою виступив також Латиський Центральний комітет в Україні, який подав відповідне звернення до Ради Народних Міністрів УНР. Водночас попри активність литовської та латвійської сторін обидва представницькі органи не отримали офіційного визнання в період функціонування Української Центральної Ради [Скабсонс, С. 63].

3 березня 1918 р. після визволення Києва від більшовицьких військ голова Ради Народних Міністрів УНР Всеволод Голубович звернувся до урядів Центральних держав і Румунії з нотою, у якій наголошувалося: «зміна бувшої румунсько-російської границі, особливо в її північній і південній частинах, глибоко порушує політичні і економічні інтереси УНР» [ГДА СБ України, Т. 1, арк.153]. 5 квітня 1918 р. до Бухареста як дипломатичний представник Української Народної Республіки виїхав Микола Галаган. Завдання його місії передбачало подання ноти протесту проти насильницького приєднання Бессарабії до Румунії, вирішення питання про повернення Україні військового майна (цінність в декілька мільйонів крб.), незаконно захопленого Румунією, та одночасно проведення перемовин із румунським урядом про визнання ним незалежності УНР [ГДА СБ України, Т.1, арк.153, 327].

Перед від'їздом М. Галаган мав зустріч із міністром закордонних справ Миколою Любінським та головою уряду УНР. Обговорення перспектив розвитку відносин України з Румунією, яке ініціював Кабінет міністрів для посла, за словами М. Галагана, не дало конкретних результатів. В. Голубович поставив завдання домагатися схвалення румунським урядом «справедливих» кордонів між УНР та Румунією, однак конкретних вказівок не надав. Водночас урядовці запевнили М. Галагана, що детальні директиви будуть надіслані пізніше до Ясс для підтримки українського представництва. Міністерство закордонних справ УНР виділило М. Галаганові 25 тисяч карбованців [ЦДАВО України, Ф. 3766, Оп. 2, Спр. 2, арк.28].

В ході міжнародного визнання Української Народної Республіки діяльність щодо створення українських дипломатичних представництв за кордоном набула практичного характеру. Конкретні умови для існування українських консульських установ в державах Європи з'явилися після укладення Брест-Литовського миру. У статті IV цього документа зазначалось, що «дипломатичні і консулярні зносини між сторонами, що заключають договір, почнуться зараз по ратифікації мирного договору. Для можливого найбільшого допущення консулів обох сторін застерігаються окремі умови» [Дорошенко, Т. 1, 2002, С. 294]. Навесні 1918 р. в складі Міністерства закордонних справ розпочав

свою роботу консульський відділ на чолі з досвідченим урядовцем О. Суховерським [Веденєєв, 1994, С. 33].

Відтак вкрай значущим кроком для подальшого становлення дипломатичної служби, відповідальної за захист інтересів українців за кордоном, стало офіційне затвердження Українською Центральною радою 2 березня 1918 року «Закону про громадянство Української Народної Республіки» [Українська Центральна Рада, 1996, Т. 2, 173–174].

Загалом цей державний документ встановлював основні принципи українського громадянства, визначав загальні права та обов'язки громадян. Проте, як вважає більшість експертів, закон мав занадто узагальнений характер і не містив чітких критеріїв для набуття чи переходу до українського громадянства. Більшість положень документа були неоднозначними та суперечливими. Через події, що розгорталися в Україні, закон фактично не встиг набути чинності. Подальшу розробку законодавства з питань громадянства довелося здійснювати спеціалістам гетьманського уряду.

Напередодні гетьманського перевороту 27 квітня 1918 р. до Швейцарії відбула місія Української Народної Республіки на чолі з М. Шрагом. В її компетенції була діяльність в Іспанії, Італії, Франції та Швейцарії, де вона, за словами Д. Веденєєва, «мала виконати завдання міжнародного зондажу, збирання відповідної інформації для наступного розвитку дипломатичних відносин з країнами західноєвропейського регіону» [Веденєєв, 1994, С. 46].

На момент перевороту, після укладання Брест-Литовського договору, Українська Центральна Рада підтримувала дипломатичні відносини з Австро-Угорщиною, Німеччиною та Туреччиною. Представниками УНР були А. Яковлев (призначений 15.04.1918 р.) в Австро-Угорщині, О. Севрюк (10.03.1918 р.) у Німеччині та М. Левитський у Туреччині. Принципи організації дипломатичних представництв, їхнього статусу та формування персоналу базувалися на дворівневій системі російської дипломатії. Українським посольствам у Німеччині, Австро-Угорщині, Туреччині та Болгарії надавався перший ранг: їхні голови мали статус міністрів-резидентів і могли самостійно формувати свої команди. Решта представників УНР за кордоном відносилися до другого рангу і очолювалися повіреними у справах (*charge d'affaires*) [Соловйова, 2006, С. 96–97]. Водночас положення про дипломатичні установи Міністерство закордонних справ республіки так і не встигло офіційно затвердити.

Отже, дипломатичні представники країн Четверного союзу, з якими УНР уклала Брест-Литовський мир, передусім забезпечували захист громадянських прав іноземців на території України. Так, посольство Німеччини очолив барон Альфонс Мумм фон Шварцентштайн, який раніше був послом у Пекіні і після повернення уряду Центральної Ради до Києва у березні 1918 року отримав офіційний статус посла, зберігаючи цю посаду також під час Української Держави. Радником у німецькому посольстві став граф Беркен, а генеральним консулом у Києві – фон Тіль [Дорошенко, Т. 2, 2002, С. 94–95]. Австро-Угорщина спочатку призначила військового агента майора

Флейшмана та консула Гоффінгера, а згодом – графа Йогана Форгача, який раніше був послом у Белграді і відомий як автор ультиматуму Австро-Угорщини до Сербії, що спричинив початок Першої світової війни. До його команди належали радник князь Фюстенбергер та військовий генерал фон Спанокі. Вони продовжували виконувати свої функції в Україні і за часів гетьманату П. Скоропадського. Офіційне визнання нової політичної влади Центральними державами відбулося 2 червня 1918 року [Дорошенко, 1969, С. 278].

4 липня 1918 року Рада Міністрів прийняла закон «Про заснування генеральних консульств і консульських агентств за кордоном», який вводив організаційну структуру консульських служб. 6 листопада 1918 року було затверджено новий закон, що визначав штати та місця розташування дипломатичних представництв за кордоном, а також класифікував консульські установи на чотири типи: генеральне консульство, віце-консульство, консульство і консульське агентство [Веденєєв, 1994, С. 34].

Зовнішньополітичний курс Української Держави, орієнтований на країни Четверного блоку, зокрема Німеччину та Австро-Угорщину, визначав плани створення широкої мережі консульських установ у цих державах. У рамках перших кроків щодо встановлення відносин із державами Антанти Міністерство закордонних справ планувало відкриття восьми консульств у центральноєвропейських державах.

Після відновлення УНР і переорієнтації зовнішньої політики на Антанту, а також у зв'язку з налагодженням міжнародних контактів із новими державами, що виникли внаслідок розпаду Австро-Угорщини, мережа українських дипломатичних установ значно розрослася.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, дипломатичні представництва УНР відігравали важливу роль у спробах здобути міжнародне визнання української державності, виступаючи як офіційні канали комунікації між урядом УНР та урядами інших країн, міжнародними організаціями й громадськістю. Створення мережі дипломатичних місій стало значним досягненням у короткий період існування УНР. Ці установи функціонували не лише як класичні посольства, а також як інформаційні, культурні та політичні центри, які активно боролися з ворожою пропагандою та просували українське бачення ситуації у Східній Європі. Попри обмежений міжнародно-правовий статус окремі держави визнавали УНР через прийняття її представництв, встановлення офіційних контактів або участь у переговорах. Проте широке і тривале міжнародне визнання залишалося недосяжним через складну політичну ситуацію, агресивну політику радянської росії та відсутність єдності всередині українського визвольного руху. Найбільшими досягненнями дипломатії УНР можна вважати участь у міжнародних перемовинах (зокрема Брест-Литовській мирній конференції), налагодження взаємозв'язків із державами Антанти й нейтральними державами, а також активну інформаційну кампанію в західній пресі. Загалом провал зусиль УНР щодо здобуття широкого міжнародного визнання не був наслідком виключно дипломатичних помилок, а радше результатом глобального переосмислення кордонів після Першої світової

війни, конкуренції з радянською дипломатією та браку стабільності самої УНР. В подальшому дослідникам доречно звернути увагу на те, що Брест-Литовський мирний договір був першим мирним договором в Першій світовій війні.

Література

1. Веденєєв Д., Будков Д. Юність української дипломатії : становлення зовнішньополітичної служби Української держави 1917–1923 роки. К. : К. І. С., 2006. 296 с.
2. Веденєєв. Д. Становлення зовнішньополітичної служби України, 1917 – 1920. Дис. ...канд. іст. наук. К., 1994. 192 с.
3. Веденєєв Д. На захисті прав українства: З історії консульської служби України. Розбудови держави. 1994. № 4. С. 33–38.
4. Галузевий державний архів Служби безпеки України (ГДА СБ України). Ф. 6. Спр. 69840-фп. Т. 1–2. Слідча справа Миколи Галагана. 401 арк.
5. Дацків І. Становлення німецько-українських відносин на початковому етапі Української революції (1917–1921 рр.). Науковий журнал. Гуманітарні студії: історія та педагогіка. Вип. 1(09). Тернопіль, ЗУНУ. 2025. С. 24–32.
6. Дацків І. Українсько-німецькі відносини в контексті Брест-Литовської конференції 1918 р. Проблеми всесвітньої історії. 2023. № 1(21). С. 64–74.
7. Дацків І. Б. Українська дипломатія (1917–1923 рр.) у контексті світової історії: Монографія. Тернопіль. КРОК, 2013. 621 с.
8. Дорошенко Д. Історія України. 1917–1923рр. : У 2-х тт. К.: Темпора, 2002. Т.1. Доба Центральної Ради. 321с.
9. Дорошенко Д. Історія України. 1917–1923 рр. У 2-х тт. 321с.; Т.2. Українська Гетьманська Держава 1918 року. 351 с.
10. Дорошенко Д. Мої спомини про не давнє-минуле, 1914–1920. Мюнхен, 1969. 467 с.
11. Єкабсонс Ерікс. Латвійсько-українські зв'язки за доби УНР. Український історичний журнал. № 2. 2006. С. 59–73.
12. Консульська служба України: становлення та розвиток. / За ред. Г. М. Перепелиці. К.: Логос, 2018. 440 с.
13. Кудлай О. Створення та діяльність народного міністерства міжнародних справ Української Народної Республіки (червень 1917 – квітень 1918 рр.). НАН України, Ін-т історії України. К., 2008. 116 с.
14. Матяш І. Українська дипломатична служба 1917–1921 рр.: формування інструментарію публічної й культурної дипломатії. Український історичний журнал. 2021. Число 4. С. 65–79.
15. Соловйова В. В. Дипломатична діяльність українських національних урядів 1917–1921 рр. : монографія. НАН України, Ін-т історії України. К. ; Донецьк, 2006. 393 с.
16. Соловйова В.В. Формування та діяльність дипломатичних представництв українських національних урядів 1917–1921рр. Дис...докт. іст. наук. К., 2006. 470 с.

17. Трембіцький В. Українська консульська служба, 1918–1924. Літературна Україна. 1990. 9, 16 серпня.
18. Українська Центральна рада: Документи матеріали: У 2-х тт. К.: Наукова думка. Т.1. 1996. 589 с; Т.2. 1997. 420 с.
19. ЦДАВО України. Ф. 2592. Оп. 1. Спр. 28. Арк. 6–13.
20. ЦДАВО України. Ф. 3766. Фонд Міністерства закордонних справ Української Держави. Оп. 2. Спр. 2. Арк. 28.
21. Центральний державний архів вищих органів влади України (далі ЦДАВО України). Ф. 2592. Фонд Народного міністерства закордонних справ УНР. Оп. 1. Спр. 6. Арк. 18.
22. Шульгин О. Політика: Державне будівництво України і міжнародні справи. К.: Друкар, 1918. 110 с.
23. Шульгин О. Початки діяльності Міністерства закордонних справ України. Український самостійник. 1957. Грудень. Ч.4. С. 29–32.

References

1. Viedienieiev, D., Budkov, D. (2006). *Yunist ukrainskoi dyplomatii: stanovlennia zovnishnopolitychnoi sluzhby Ukrainiskoi derzhavy 1917–1923 roky* [Youth of Ukrainian diplomacy: formation of the foreign policy service of the Ukrainian state 1917–1923]. K.: K.I.S. (in Ukrainian).
2. Viedienieiev, D. (1994). *Stanovlennia zovnishnopolitychnoi sluzhby Ukrainy, 1917 – 1920* [Formation of the foreign policy service of Ukraine, 1917–1920]. Dys. ...kand. ist. nauk. K. (in Ukrainian).
3. Viedienieiev, D. (1994). *Na zakhysti prav ukrainstva: Z istorii konsulskoi sluzhby Ukrainy* [In defense of the rights of Ukrainians: From the history of the consular service of Ukraine]. *Rozbudovy derzhavy*, 4, 33–38. (in Ukrainian).
4. Haluzevyi derzhavnyi arkhiv Sluzhby bezpeky Ukrainy (HDA SB Ukrainy). F. 6. Spr. 69840-fp. T. 1–2. Slidcha sprava Mykoly Halahana. 401 ark. (in Ukrainian).
5. Datskiv, I. (2025). *Stanovlennia nimetsko-ukrainskykh vidnosyn na pochatkovomu etapi Ukrainiskoi revoliutsii (1917–1921 rr.)* [Formation of German-Ukrainian relations at the initial stage of the Ukrainian Revolution (1917–1921)]. *Naukovyi zhurnal. Humanitarni studii: istoriia ta pedahohika*, 1(09), 24–32. Ternopil: ZUNU. (in Ukrainian).
6. Datskiv, I. (2023). *Ukrainsko-nimetski vidnosyny v konteksti Brest-Lytovskoi konferentsii 1918 r.* [Ukrainian-German relations in the context of the Brest-Litovsk Conference of 1918]. *Problemy vsesvitnoi istorii*, 1(21), 64–74. (in Ukrainian).
7. Datskiv, I.B. (2013). *Ukrainska dyplomatiia (1917–1923 rr.) u konteksti svitovoi istorii* [Ukrainian diplomacy (1917–1923) in the context of world history]. Ternopil: KROK. (in Ukrainian).
8. Doroshenko, D. (2002). *Istoriia Ukrainy. 1917–1923 rr.* [History of Ukraine. 1917–1923]. (Vol. 1). K.: Tempora. (in Ukrainian).
9. Doroshenko, D. (2002). *Istoriia Ukrainy. 1917–1923 rr.* [History of Ukraine. 1917–1923]. (Vol. 2). K.: Tempora. (in Ukrainian).

10. Doroshenko, D. (1969). *Moi spomyny pro ne davnie-mynule, 1914–1920* [My memories of the recent past, 1914–1920]. Munich. (in Ukrainian).
11. Yekabsons, Eriks. (2006). Latviisko-ukrainski zviazky za doby UNR [Latvian-Ukrainian relations during the UNR era]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 2, 59–73. (in Ukrainian).
12. Perepelytsya, H.M. (Ed.). (2018). *Konsulska sluzhba Ukrainy: stanovlennia ta rozvytok* [Consular service of Ukraine: formation and development]. K.: Lohos. (in Ukrainian).
13. Kudlai, O. (2008). *Stvorennia ta diialnist narodnoho ministerstva mizhnarodnykh sprav Ukrainy* [Creation and activity of the People's Ministry of International Affairs of the Ukrainian People's Republic (June 1917 – April 1918)]. K.: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy. (in Ukrainian).
14. Matiash, I. (2021). Ukrainska dyplomatychna sluzhba 1917–1921 rr.: formuvannia instrumentarii publichnoi y kulturnoi dyplomatii [Ukrainian diplomatic service 1917–1921: formation of public and cultural diplomacy tools]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 4, 65–79. (in Ukrainian).
15. Soloviova, V.V. (2006). *Dyplomatychna diialnist ukrainskykh natsionalnykh uriadiv 1917–1921 rr.* [Diplomatic activity of Ukrainian national governments 1917–1921]. K.; Donetsk: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy. (in Ukrainian).
16. Soloviova, V.V. (2006). Formuvannia ta diialnist dyplomatychnykh predstavnytstv ukrainskykh natsionalnykh uriadiv 1917–1921 rr. [Formation and activity of diplomatic missions of Ukrainian national governments 1917–1921]: Dys... dokt. ist. nauk. K. (in Ukrainian).
17. Trembitskyi, V. (1990, August 9, 16). *Ukrainska konsulska sluzhba, 1918–1924* [Ukrainian consular service, 1918–1924]. *Literaturna Ukraina*. (in Ukrainian).
18. *Ukrainska Tsentralna rada: Dokumenty materialy* [Ukrainian Central Rada: Documents and materials]. (1996–1997). (Vols. 1-2). K.: Naukova dumka. (in Ukrainian).
19. TsDAVO Ukrainy. F. 2592. Op. 1. Spr. 28. Ark. 6–13. (in Ukrainian).
20. TsDAVO Ukrainy. F.3766. Fond Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy Derzhavy. Op. 2. Spr. 2. Ark. 28. (in Ukrainian).
21. Tsetralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady Ukrainy (dali TsDAVO Ukrainy). F. 2592. Fond Narodnoho ministerstva zakordonnykh sprav UNR. Op. 1. Spr. 6. Ark. 18. (in Ukrainian).
22. Shulhyn, O. (1918). *Polityka: Derzhavne budivnytstvo Ukrainy i mizhnarodni spravy* [Politics: State building of Ukraine and international affairs]. K.: Drukar. (in Ukrainian).
23. Shulhyn, O. (1957). Pochatky diialnosti Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy [Beginnings of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine]. *Ukrainskyi samostiinyk*, 4, 29–32. (in Ukrainian).